

KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Klima- og forurensningsdirektoratet
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00
Telefaks: 22 67 67 06
E-post: postmottak@klif.no
Internett: www.klif.no

Dato: 11.1.2011
Vår ref.: 2010/1311
Deres ref.:
Saksbehandler: Jeanette Bente Beckius, telefon: 22573743

Status og videre fremdrift i arbeidet med opprydding i prioriterte tiltaksplanområder, havner og skipsverft

Regjeringen legger i St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* og nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø* opp til et ambisiøst løp i forhold til arbeidet med opprydding av forurenset sjøbunn i Norge. Til nå er undersøkelser blitt gjennomført i de fleste prioriterte områder. I flere områder er også de viktigste tiltakene utført eller iverksatt. Erfaringen tilsier imidlertid at oppryddingsarbeidet er tidskrevende, kostbar og ofte avhengig av en pådriver. Fremdriften i arbeidet er i stor grad avhengig av betydelig økonomisk støtte fra staten. Reduksjonen av midler i post 39 vil dersom den opprettholdes i årene framover ha store konsekvenser for oppryddingsarbeidet. Det er stor sannsynlighet for at det vil ta betydelig lenger tid å gjennomføre oppryddingstiltakene enn tidligere antatt.

Status og fremdrift i arbeidet med opprydding av forurenset sjøbunn

Regjeringen har lagt opp til et ambisiøst løp i arbeidet med opprydding av forurenset sjøbunn i Norge. I St.meld. nr 12 ble det lagt frem en helhetlig strategi for arbeidet, som inkluderer fylkesvise tiltaksplaner, havner og skipsverft. I St.meld. nr.14 la regjeringen frem sin handlingsplan for gjennomføring av oppryddingen.

I meldingene er det ikke satt noen konkret frist for når opprydding i tiltaksplanområdene skal være ferdigstilt, men det er satt tidsfrister for gjennomføring av tiltak i havner og ved skipsverft. For å oppnå en helhetlig opprydding er vår vurdering at tiltak i havner og ved enkelte skipsverft bør samkjøres med opprydding i tiltaksplanområdene.

Klif vil her redegjøre for status og fremdrift i arbeidet.

Prioriterte tiltaksplanområder

I St.meld. nr. 12 var målsettingen at fylkesvise tiltaksplaner skulle være ferdig utarbeidet i løpet av 2005 for de mest forurensede områdene langs kysten. Dette omfattet de 29 antatt mest forurensede kyst- og fjordområdene. Første fase i arbeidet var å sammenstille eksisterende informasjon om miljøtilstanden og kilder til forurensningen (fase 1-rapport). På bakgrunn av disse rapportene ble 17 områder prioritert for videre oppfølging med ytterligere undersøkelser og gjennomføring av oppryddingstiltak.

I flere av de 17 prioriterte områdene har tiltak for å rydde opp i forurenset sjøbunn startet opp. I Oslo og Kristiansand er de viktigste tiltakene for å forbedre miljøtilstanden allerede gjennomført. I Tromsø har oppryddingen startet opp, og planlegges ferdigstilt i løpet av våren. I Drammen og Sandefjord er det utført flere omfattende oppryddingstiltak både på land og i sjø. I Drammen arbeides det med å kartlegge og stanse kilder til forurensning på land, og det er igangsatt tiltak i sjøbunnen for opprydding av sterkt forurensede masser. I Sandefjordsfjorden er det gjennomført ytterligere kartlegging av forurensningssituasjonen. Kartleggingen vil danne grunnlag for en tiltaksplan, og det er planlagt gjennomføring av flere tiltak i 2012. I Trondheim og Harstad forventes det også oppstart av tiltak i 2012, og oppryddingen i Harstad vil samkjøres med Kystverkets farledsmudring. I Hammerfest, Ålesund, Grenland, Bergen, Listerregionen (Farsund, Fedarfjorden og Flekkefjord) og Stavanger er det blitt gjennomført eller planlegges det å gjennomføre undersøkelser for å kartlegge evt. spredning av miljøgifter på land og i sjøbunnen. I Arendal, Ranfjorden, Sunndalsfjorden og Sørfjorden er de viktigste kildene til spredning av miljøgifter kartlagt, og i enkelte av områdene pågår det nå tiltaksrettede undersøkelser.

For de resterende 12 kyst- og fjordområdene skulle, i henhold til St.meld. nr 12, tiltaksplaner utarbeides innen 2009. Oppfølgingen av disse områdene er imidlertid blitt nedprioritert til fordel for fremdrift i de 17 prioriterte tiltaksplanområdene. Vår anbefaling for videre oppfølging er at disse områdene følges opp i arbeidet under vannforskriften, hvor frist for gjennomføring av tiltak er 2021.

Havner

I henhold til St.meld. nr. 14 skulle de største kommunale havnene i løpet av 2006 pålegges å gjøre rede for spredning av helse- og miljøfarlige stoffer fra havnevirksomheten til sjø og sjøbunn. Undersøkelsene skulle være utført innen 2007. Det skulle også vurderes om de store industrihavnene skulle pålegges tilsvarende undersøkelser. Regjeringen legger i meldingen opp til at nødvendige tiltak skal være gjennomført innen 10 år.

Som en oppfølging av stortingsmeldningen har Klif pålagt større kommunale trafikk- og industrihavner lokalisert i de prioriterte tiltaksplanområdene om å undersøke havnevirksomhetens forurensningsbidrag. Til nå er det mottatt rapporter fra 9 av 10 trafikkhavner og 14 av 17 industrihavner. To av påleggene er påklaget til Miljøverndepartementet og resterende rapporter forventes mottatt i løpet av våren. Klif går nå igjennom rapportene for å vurdere hvorvidt det er behov for å gjennomføre tiltak i disse områdene.

Småbåthavner er en potensiell viktig kilde til forurensning av sjøbunnen, og regjeringen legger i St.meld. nr. 12 opp til at forurensningsproblemer og behov for tiltak tilknyttet større småbåthavner skal være avklart innen utgangen av 2005. Arbeidet med småbåthavner har imidlertid blitt nedprioritert i forhold til arbeidet med de 17 prioriterte tiltaksplanområdene. Klif satte i fjor ut et prosjekt som hadde som hovedmål å gi en oversikt over småbåthavnens betydning som kilde til forurensning av sjøbunnen. Vi har nå mottatt rapport fra prosjektet, og vil ta stilling til videre oppfølging av småbåthavnene. Regjeringen legger i St.meld. nr. 14 opp til at oppryddingstiltak i sjøbunn ved småbåthavner skal samordnes med øvrig opprydding i området.

Skipsverft

I St.meld. nr. 12 var målsettingen at forurensningsproblemer tilknyttet skipsverft og behov for tiltak skulle være avklart innen utgangen av 2005. I St. meld. nr. 14 legger regjeringen opp til at undersøkelser av sjøbunnen utenfor skipsverft i og utenfor tiltaksplanområder skal igangsettes i løpet av 2007, og at forurensningstilstanden skal være undersøkt og behov for tiltak være avklart innen 2010.

Som en oppfølging av stortingsmeldingene ble det i 2003-2006 gjennomført en nasjonal kartlegging av skipsverft og forurensningspotensialet ble vurdert. 109 verft ble prioritert for videre oppfølging. Ved disse verftene er det i hovedsak gjennomført miljøundersøkelser og risikovurderinger på land og i sjø. Til nå er det mottatt 74 rapporter og resultatene så langt viser at det er behov for å gjennomføre tiltak på land ved 53 av verftene og i sjøbunn ved 72 av verftene (det er en viss usikkerhet knyttet til tallene). I denne sammenhengen omfatter tiltak fysiske oppryddingstiltak for å forbedre miljøtilstanden, så vel som supplerende undersøkelser. Det finnes således fortsatt noen skipsverft hvor undersøkelser ennå ikke er gjennomført og vurdering av behov for tiltak er uavklart. Der miljøundersøkelsene viser behov for tiltak, har fylkesmannen pålagt verftene å utarbeide en tiltaksplan for oppryddingen. Til nå er varsel om pålegg sendt til 39 verft og 9 verft har mottatt pålegg. Fylkesmannen vil under inneværende år fortsette å pålegge verftene å utarbeide tiltaksplaner i takt med at rapporter mottas og vurderes.

Videre fremdrift

Vår erfaring er at det tar tid å få satt i gang opprydding i forurenset sjøbunn, og at fremdriften i arbeidet er avhengig av en rekke faktorer. En av forutsetningene for å få til helhetlig sedimentopprydding er at det finnes lokale pådrivere eller planlagte aktiviteter i området (havn, veiutbygging, farledsmudring). Fremdrift i arbeidet vil også avhenge av kommunale prosesser, og av at kommunen og staten kan bidra vesentlig økonomisk der det er uklare ansvarsforhold. Erfaringen så langt viser at det er forbundet store kostnader med opprydding i forurenset sjøbunn, og at det er uklare ansvarsforhold i alle områdene slik at staten må bidra med betydelige midler.

I henhold til Proposisjon til Stortinget (Prop. 1 S, 2010-2011) vil midlene på post 39 som skal kunne benyttes til opprydding av forurenset grunn og sedimenter bli betydelig redusert for 2011, tilnærmet en halvering i forhold til budsjettet for 2010. Konsekvensene av reduksjonen for inneværende år er at midlene ikke rekker til alle områder som har behov for statlig finansiering i arbeidet med sedimentoppryddingen, og Klif må derfor

prioritere hvilke områder som det kan bevilges midler til. Dette vil blant annet innebære at enkelte kommuner som søker oss om finansiering til opprydding vil få avslag på sine søknader, med den konsekvens at arbeidet i flere områder vil bli nedprioritert eller satt på vent. Klif har tidligere også støttet sedimenttiltak i kommuner og havner utenfor de prioriterte tiltaksplanområdene. Støtten har da ofte blitt gitt i forbindelse med planlagt aktivitet i området (f. eks farledsmudring i regi av Kystverket). Disse områdene vil nå bli nedprioritert til fordel for fremdrift i de prioriterte tiltaksplanområdene.

Vi vet av erfaring at de store kostnadene vil komme i forbindelse med igangsetting av fysiske oppryddingstiltak. Tidligere er midlene på post 39 i stor grad blitt brukt til undersøkelser, kartlegging av forurensningskilder og planlegging av tiltak. I forhold til gjennomføring av tiltak er kostnaden knyttet til forarbeidet lave og vi har derfor tidligere ikke klart å bruke opp midlene. Vi er imidlertid nå inne i en periode hvor flere av de prioriterte områdene nærmer seg tiltaksgjennomføring, og vi forventer derfor søknader på betydelige beløp de kommende årene.

Den videre fremdriften i arbeidet med opprydding av forurenset grunn og sjøbunn i prioriterte tiltaksplanområder er således i stor grad avhengig av betydelige økonomisk støtte fra staten i årene fremover. I tillegg er dette store og kompliserte prosjekter der det selv med god styring vil være usikkerhet i forhold til nøyaktig utbetalingstidspunkt og fremdrift. Fremdriften i tiltaksplanområdene avhenger erfaringsmessig av andre forhold enn det Klif alene har kontroll over.

Vi har lagt opp til at den videre fremdriften i oppfølging av skipsverft vil skje trinnvis avhengig av om verftet ligger i et tiltaksplanområde eller ikke. For å sikre helhetlig opprydding må derfor skipsverft i tiltaksplanområder følge fremdriften i planområdet for øvrig. Disse verftene vil motta varsel om pålegg og pålegg om å utarbeide en helhetlig tiltaksplan for opprydding av forurensning både på land og i sjøbunn, i samsvar med øvrige tiltak i området. For de resterende verftene som ikke ligger i områder hvor andre tiltak for opprydding er planlagt vil det i mange tilfeller være nødvendig, for å sikre god kildekontroll, at tiltak på land gjennomføres før tiltak i sjø. Under 2010 ble varsel om pålegg og pålegg om å utarbeide tiltaksplan for opprydding av forurensning på land ved disse verftslokalitetene sendt ut. Når tiltak på land er gjennomført sendes det i løpet av 2014 ut et tilsvarende varsel og pålegg for opprydding i sjøbunn. Dette innebærer at oppryddingstiltak i sjøbunn ved flere av skipsverftene trolig ikke vil bli gjennomført før i 2016/2017.

For detaljert oversikt over fremdriften i arbeidet med tiltaksplanområder, økonomisk støtte bevilget fra Klif og prognoser over ytterligere økonomiske behov for 2011-2013, se vedlegg "Gjennomføring av handlingsplanen for opprydding i forurenset sjøbunn".

Konklusjon

Vår erfaring er at opprydding i forurenset sjøbunn er svært kostbart, tidkrevende og krever god planlegging i forkant. Fremdriften i arbeidet vil ofte også avhenge av at det finnes en pådriver og, i de fleste tilfeller, av andre forhold enn det Klif alene har kontroll over. Erfaringen tilsier at den videre fremdriften i oppryddingsarbeidet i stor grad vil avhenge av fremtidige statlige tilskudd. En reduksjon av midler i post 39, slik som det er foreslått i Prop. 1 (2010-2011) vil derfor ha betydelige konsekvenser for den videre fremdriften i sedimentoppryddingsarbeidet.

Dette, samt at det er utarbeidet trinnvis fremdriftsplan for oppfølging av skipsverft, medfører at det er stor sannsynlighet for at de resterende tiltaksplanområdene og de fleste skipsverftslokalitetene vil bruke lenger tid på å gjennomføre oppryddingstiltak enn tidligere beregnet.

Med hilsen

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

Ingunn Midttun Godal
direktør for tilsynsavdelingen

Ingvild Marthinsen
seksjonsleder

Vedlegg:

Gjennomføring av handlingsplanen for opprydding i forurenset sjøbunn